

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/1. Vse pošiljave je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjenišvo Ljubljana

Licealna knjiznica
Ljubljana
Strossmayerjeva ulica, II. drž. gimn.

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna štev. Din. Članstvo „Pov. UJU Ljubljana“ ima s članstvom že plačano naročnino za list Za oglaševanje in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2.50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. šek. ur. 11.197.

Nečuvveno postopanje z našim eksistenčnim vprašanjem.

Se ko sta došla naša delegata od seje Glavnega Odbora UJU v Beogradu, ki se je vršila istočasno z uradniškim kongresom v Novem Sadu, sta na naše vprašanje izjavila trdno prepričanje, da se sigurno s 1. januarjem 1924 izplačajo predujmi v znesku 1500 do 2000 Din, kakor so jima to zagotavljali krogi, ki stoje blizu vlade.

Par dni na to, ko je dal tako izjavo minister na pot svojim zaupnikom, da poročajo o tem na uradniškem kongresu, je isti minister izdal vsem finančnim delegacijam naredbo, da se izplačajo državnim nameščencem na račun novih plač, ki po zakonu tečejo od 1. oktobra v treh obrokih: januarja, februarja in marca sledeči predujmi:

1. za prvi draginjski razred (Beograd, Zemun in Sušak) višjim uradnikom skupno 1500, nižjim 1200 Din.

2. Za drugi draginjski razred (vsa ostala mesta) višjim uradnikom skupno 1350, nižjim 1050 Din.

3. Za tretji razred (mala mesta in vasi) višjim uradnikom skupno 1200, nižjim 900 Din.

Za isto dobo se v treh obrokih izplača vsem zvaničnikom skupno 600, služiteljem pa 300 Din.

Na sejah ministrskega sveta na božični dan in 26. decembra 1923 je bila tudi daljša razprava o izplačilu predujma na povečane plače uradnikom. Na božični seji se je to vprašanje le kratko razmotrivalo in niso bili storjeni nobeni definitivni sklepi. Na seji 26. decembra 1923 ministrskega sveta je bilo v bistvu odločeno:

Vsem državnim uradnikom, nameščencem in uslužbencem se ima v času od 1. do 15. januarja t. l. še pred pravoslavniimi božičnimi prazniki izplačati predujem na račun povečane plače za čas od 1. oktobra do 1. januarja.

Ta predujem se izplača v treh enakih mesečnih obrokih, in sicer 1. januarja, 1. februarja in 1. marca 1924. Minister je izjavil, da more te predujme izplačati le v treh obrokih, ker nima kritja.

Po teh vesteh bi dobil manjši del učiteljstva v Sloveniji 1050 Din in večina učiteljstva 900 Din predujma. Prvi bi dobili po 350, drugi po 300 Din na mesec.

Nimamo dovolj besedi, da bi dovoljno ožigosali brezvestno in lahkomišno izigravanje in izrabljanje prosvetnih delavcev in celokupnega uradništva s strani vlade, samo eno primero imamo: da nam je vlada vrgla te predujme, kakor se vrže izstradanemu psetu oglodano kost.

Delitev predujmov po navedenih skupinah ima pa še drugo temeljno zlo. Ono deli predujme po onih nesrečnih draginjskih razredih proti katerim se mi borimo že od njih početka. Draginja nas pritiska vse enako in najsi so to »višji« ali »nižji« uradniki, v kakršne nas je vlada sedaj razdelila še poleg draginjskih razredov.

To je zlo, ki reže v naše meso in nam pije našo kri: onim, ki imajo že itak več, dati več ter napraviti in pokazati razliko proti onim, ki imajo že itak manj — to reže v našo moralno zavest in ustvarja odpor...

Tretje zlo, ki je učinjeno z izplačilom v obrokih je to, da nam je s tem vlada pokazala, da do aprila absolutno ne misli izvesti in uveljaviti uradniškega zakona.

To je tretja perspektiva, ki nam jemlje zaupanje, in ki nam ustvarja prepričanje, da je postopanje sedanje vlade sramotno in škodljivo državnim interesom, ker ubija avtoriteto zakonov, ki naj jih spoštujemo in uvažujemo mi, ko jih vlada sama ne spoštuje.

Največje zlo pri vsem pa je to, da s tem postopanjem vlada sama utrjuje pozicijo separatističnim in avtonomističnim elementom.

Zahteve Glavnega Odbora UJU za ureditev prosvetnih, naših pravnih in materijalnih vprašanj.

I. Glavni Odbor Udruženja Jugoslovenskog Učiteljstva na svoji plenarni sednici od 16. decembra 1923. g. uzeo

je u pretres pitanje donošenja novog zakona o nar. školama za celu Kraljevino, pa je i ovom prilikom konstatovao:

1. Da se pitanju osnovne nastave i

narodnog prosvetivanja ne poklanja ona pažnja koju ona s pogledom na interese narodne i državne zaslužuje;

2. Da u novoprisajedinjenim krajevima otadžbine u pogledu osnovne nastave i danas vladaju stari prosvetni zakoni bivše Austro Ugarske i da na osnovu istih i danas u tim krajevima postoji jedno šarenilo raznih nastavnih planova, programa i uredaba stvaranih u onom vremenu kad je osnovna škola mogla imati svaki drugi cilj samo ne nacionalni;

3. Da su na osnovu tih programa izrađeni i školski udžbenici, koji su imali konvenirati zadatku škole u bivšoj monarhiji, a koji i danas važe u narodnim školama;

4. Da su prema tome, bez obzira na nove potrebe života i ciljeva nove države, uslovi rada u narodnoj školi ostali isti kao i pre toliko decenija i da sve to smeta vaspitanju novih generacija u duhu državnog i narodnog jedinstva i stvaranju osnova zajedničke kulture Srba, Hrvata i Slovenaca;

5. Da nedonošenje novog zakona o nar. školama čini iluzornim odredbe o obaveznoj nastavi; jer i danas u većem delu države kazna za nešiljanje dece u školu iznosi 0.20 din.;

6. Da pored državnih i nacionalnih razloga, i čisto pedagoški razlozi nalažu hitnu reformu prosvetnog zakonodavstva;

Konstatujući sve ove činjenice sa punim uverenjem da unifikacija osn. nastave predstavlja glavni uslov za unifikaciju nacije, Glavni Odbor U. J. U. izražava svoje duboko žaljenje, što ni za pet godina našeg državnog života u novoj državi do danas nije donet nov zakon o nar. školama i što se pitanje donošenja ovog najvažnijeg zakona stalno odlaže. Sa svih ovih razloga u ime celokupnog udruženog učiteljstva Kr. S. H. S. apelujemo na Vladu i Narodno Predstavništvo, da hitnim donošenjem ovog zakona ispune jednu od najvažnijih dužnosti prema naciji i državi.

II.

Odluke o zakonu o činovnicima, Uredbi o razvrstavanju i Uredbi o dodacima na skupoću.

Smatrajući, da je našoj državi, s obzirom na njene kulturne i nacionalne zadatke potrebno što pre i u njega privući što jače snage, nalazimo da je u nizu mnogih pitanja osnovne nastave jedno od najvažnijih — pitanje materijalne nagrade učitelja.

U tome pogledu Gl. Odbor nalazi, da novim čin. zakonom nije rešeno mate-

rijalno pitanje učiteljstva i da učitelji prema svojoj spremi, radu koga vrše i današnjim uslovima života, nisu materijalno zbrinuti.

Novi činov. zakon naročito nema privlačne snage za mlade učiteljske generacije usled čega će se sve više osećati nedostatak spremnih učitelja.

Popravka ovoga stanja mogla bi se postići na pravom mestu pravednijim zakonskim odredbama o materijalnoj nagradi učitelja i pravičnijom primenom samog Zakona o činovnicima.

Radi toga Gl. Odbor U. J. U. donosi sledeći zaključak:

1. Sa obzirom na broj godina školovanja, na važnost i teškoću učiteljske službe, tražimo da prinađležnosti učitelja u sravnjenju s prinađležnostima srednješkoljskih nastavnika budu u razmeri kao 3 : 4. Radi toga potrebno je ustanoviti još jednu grupu II. kategorije.

2. Da se u smislu čl. 57. zakona o činovnicima učini ispravka u Uredbi o razvrstavanju tako, da učitelji, posle 12 godina službe, ulaze u II., a posle 15 godina u I. grupu II. kategorije;

3. Da se maksimum osnovne plate dobija po navršetku 21 godine službe kako je i po Projektu zak. o nar. školama;

4. Dosledno prevodu i razvrstavanju ostalih činovnika, od kojih je znatan broj sa istom a i manjom školskom spremom od učitelja preveden u I. kategoriju, da se i učitelji preko 20 godina službe, na osnovu prelaznih naređenja Zakona o činovnicima, razvrstaju u odgovarajuće grupe I. kategorije;

5. Da se u smislu čl. 40. zakona o činovnicima odrede specijalne i znatnije nagrade za rad učiteljsima u Južnoj Srbiji i težim mestima i ostalih krajeva; zatim nagrade učiteljima i nepodeljenim školama, školskim upraviteljima kao i svima učiteljima koji se ističu radom na nar. prosvetivanju i ostalim kulturnim radom van škole;

6. Da ženska deca imaju penziju do udaje;

7. Da se odredbe čl. 33. Zakona o izmenama i dopunama zakona o nar. školama od 23. juna 1919. g. rasprostru na celu zemlju;

8. Da se učitelji specijalnih škola za gluvonemu abnormalnu i slepu decu sa stručnim ispitom, a tako i učiteljstvo građ. škola sa stručnim ispitom kao i raznih drugih stručnih škola, rasporedi po čl. 12. Uredbe da bi bilo razvrstano u smislu stava drugog čl. 7. zakona o činovnicima;

9. Čl. 12. Uredbe da glasi: U odredbu drugog stava čl. 7. zakona o činovnicima

LISTEK.

ALBERT SIČ:

„Kmečka hiša na Gorenjskem“.

„Kmečka soba na Gorenjskem“.

V Jos. Westrovi »Slovenski čitanki« za III. razred srednjih šol« se nahaja na strani 87. Jos. Grudnov sestavek: »Slovenska kmetiška hiša v prejšnjih časih«. V tem berilnem sestavku opisuje avtor slovensko kmečko hišo in kmečko sobo. Ta snov pa se more v šoli temeljito in za dijake umljivo obdelati le na podlagi slik. Zato sem bil naprošen, naj narišem za nazorni nauk taki sliki, kar sem storil rade volje. Izpopolnil pa sem omenjeni berilni sestavek s tem, da sem slikam do dal nekatere predmete, ki v njem niso omenjeni.

Da bo olajšan pouk učiteljem, ki niso imeli prilike bivati na Gorenjskem in poznati vseh predmetov, narisanih na slikah, sem se odločil podati sledeči kratek opis teh slik.

1. »Kmečka hiša na Gorenjskem«.

Za motiv sem si izbral slovensko kmečko hišo iz Bohinja. Slika je deloma posnetek po naravi, deloma je pa komponirana. Pred vežnimi vrati vidimo par stopnic, ki so zaokrožene, imajo pa tudi

ravne stopnice. Poleg vrat na levi stoji klop. Na to postavljajo poribane škafe in pomito posodo za mleko, da se osuši, predno se spravi na svoj prostor. Dekleta postavljajo na klop tudi lončke s cveticami. Kadar je prazna, posedajo po nji otroci, odrasli pa, ko jim dopušča čas, da se nekoliko odpočijejo od trupolnega dela.

Skozi vežna vrata stopimo v vežo, ki je obokana ali pa tudi le krita z deskami. Z veže je strnjena kuhinja. Izpod njenega oboka se dviga dim v dimnik, pri starejših hišah pa kar v podstrešje.

Boljše hiše so spodaj (v pritličju) zidane, njih nadstropje pa je leseno, kakor kaže slika. V nadstropju vidimo ob dveh straneh lesen hodnik ozir. lepo izrezljano ograjo. Na hodniku sušijo perilo, vrh hodnika pa koruzo. Navadno je hodnik okrašen z raznimi cveticami v lončkih. Najbolj priljubljena cvetica je viseči nagelj.

V pritličju so podboji vežnih vrat in okvirji pri oknih kameniti. Okna so opremljena z železnimi križi in s poslikanimi lesenimi polkenci. Imajo pa tudi železna polkenca. Na končni steni med okni vidimo sliko sv. Florijana. Slikali pa so na stene tudi sv. Martina, sv. Jurija ali kake druge svetnike. Vse te slike so delo domačin umetnikov-samoukov. Na koncu hiše je mali vrtec, ograjen z deskami. V njem so posajene vsakovrstne cvetlice, izmed katerih so razen običajnega že-

ravca (roženkravta) in rožmarina najbolj v navadi rožasti slez in solčna roža. Pa tudi zdravilne rastline najdemo v njem.

Na vrtu poleg dvorišča je postavljen uljnjak, ki je v ponos, v najlepšo zabavo, pa tudi v korist hišnemu gospodarju. Končnice panjev so raznovrstno poslikane. Naslikani so svetniki in svetnice: sv. Job, patron čebelarjev, sv. Genevefa, sv. Izidor, sv. Anton, sv. družina in mnogo prizorov iz Kristusovega življenja in trpljenja. Druge slike zopet imajo zgodovinski značaj, n. pr. bitka pri Sisku, Pegam in Lambergar, kralj Matjaž. Naslikani so pa tudi šaljivi prizori iz vsakdanjega življenja: pivci v krčmi, prepir jezičnih žensk, vrag brusi ženski jezik ali jim lika krilo. Tudi živalstvo je zastopano na teh končnicah: medved, tica »fena« (feniks) ali lovčev pogreb i. dr. Tudi te slike so izdelali domači umetniki-samouki in kažejo, kako zdrava in bujna je domišljija našega ljudstva. Zunanost gorenjske kmečke hiše je jako prikupljiva pa tudi impozantna.

2. »Kmečka soba na Gorenjskem«.

Vrata, ki vodijo v sobo, »hišo« imenovano, so navadno križna vrata. V križu zgoraj imajo izrezano in s steklom zastročeno okroglo ali srčasto okence. Nad zgornjima tablama pa vidimo s kredo zapisane črke: G. M. B., ki pomenjajo sv.

Tri kralje: Gašperja, Melhiorja in Boltežarja. Namesto črk napravijo tri križce. Te črke ali križce napiše navadno hišni gospodar na večer pred sv. Tremi kralji, ko pokadi z dišečim kadilom in poškropi z blagoslovljeno vodo vso hišo znotraj in zunaj, pa tudi hlev. Pri tem opravilu ga spremlja vsa družina in molji za njim. Nad vrati je običajna polica, na tej pa vrč in »štobere«, to je stojalo za leščerbo ali stekleno bečico — svetilko za olje.

Ob vratih na desni visi na steni hišni rožni venec. Velik je tako, da si ga dene hišni oče okrog vratu, kadar molji z družino. Jagode rožnega venca so zelo debele. Na desni strani vrat je obešen kropilnik z blagoslovljeno vodo, s katero se sleherni večer pokropi vsa družina, predno leže k počitku in zjutraj, ko vstane. Na tej steni vidimo tudi žličnik za žlice in sklednik za skledne in krožnike.

V steni je dolbina »leva«. Leva je bila prvotno večja odprtina; iz nje je vodil ozek dimnik v vežo ali v kuhinjo. V levi so gorele trske, ki so razsvetljevale sobo. Sedaj pa rabi leva za shranjevanje trsk, svetilk i. dr.

Na desni vrat, v kotu, stoji velika peč z obširnimi zapečkami, kjer se grejejo pozimi otroci in stari, nekateri pa tudi spe na njem. Spodnji del peči ima ravne, zgornji pa štirioglatim, znotraj